

YAYIN NO: 2882

Öğrencilerinden Prof. Dr. Burak Özen'e Saygı Armağanı

Editörler: Dr. Ozan Ali YILDIZ, Dr. Burak SAK, Arş. Gör. Zeynep ÖZEN

ISBN 978-625-5878-91-5

1. BASKI - İSTANBUL, TEMMUZ 2025

© **ON İKİ LEVHA YAYINCILIK A. Ş.**

Adres Yenidođan Mahallesi Erciyes Sokak No: 14 Kat: 4 Bayrampaşa / İstanbul

Telefon (850) 811 01 41

Faks (212) 224 40 02

Web www.onikilevha.com.tr

E-Posta bilgi@onikilevha.com.tr

 facebook.com/onikilevha

 twitter.com/onikilevha

 instagram.com/onikilevha

 linkedin.com/onikilevha

Baskı/Cilt Dijital Basım Merkezi A.Ş.
Gürsel Mah. Bahçeler Cad. Hanım Apt.
No: 40 Kağıthane / İstanbul
Tel: 0530 139 06 61
Sertifika No: 70794

Türk-İsviçre Hukuklarında Alacağın Devri İşleminin Alacağın Dava Yoluyla Elde Edilmesi Bakımından Kararlaştırılmış Tahkim ve Yetki Anlaşmalarına Etkisi Üzerine Kısa Bir Değerlendirme*

*Prof. Dr. K. Berk KAPANCI***

ÖZET:

Dar anlamdaki borç ilişkisinin alacaklı tarafının değişimine sebep olan alacağın devri hukuki işleminin, devredilen alacak bakımından kararlaştırılan tahkim ve yetki anlaşmalarına nasıl bir etkisinin olacağını tespiti önem taşır. Bu tespit, alacağın devri gerçekleştikten sonra, devralan alacaklı tarafından alacağın dava yoluyla talep edilmesinde nasıl bir yolun takip edilmesi gerektiğini ortaya koyar. Aynı şekilde borçlunun da yeni durumda devralan alacaklı karşısında bu anlaşmalara dayanabilip dayanamayacağı (örnek olarak alacağın mevcut olmadığına ilişkin bir menfi tespit davası açabilip açamayacağı) veya yine ilgili anlaşmalar dahilinde kendisine başvurulduğunda bu duruma karşı çıkabilip çıkamayacağı açıklığa kavuşturulması gereken bir husustur. İşbu çalışmamız spesifik olarak bu hususların açıklığa kavuşturulmasını hedef tutmaktadır.

* İşbu makale çalışması, temelde Vedat Kitapçılık tarafından 2022 yılında yayımlanan “Alacağın Devri (TBK m. 183-194) – Şerh” başlıklı kitap çalışmamızın içinden bir kısmın bazı eklemelerle (içerikte savunulan düşüncelerde herhangi bir değişiklik yapılmaksızın) geliştirilerek tekrar düzenlenmiş halidir.

** MEF Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, **ORCID**: <https://orcid.org/0000-0002-6540-5872>, berk.kapanca@mef.edu.tr.

Başlamadan önce...

Açıkçası Burak Hoca'nın üzerimdeki emek ve etkisini kelimeler tarife yetmez. Hiç şüphesiz, hukuk disipliniyle ilgili öznel serüvenimin bana çok keyif aldırın kısmı, Hoca'yla rastlaşmamızdan tam sonrasına denk gelir. Sözünü ettiğim zaman diliminin başlangıcı ise, asistanlığa başladığım ilk yıldır. Burak Hoca'yla, yine öncelikle Hoca'dan öğrenip tatbik ettiğim düşünce geliştirme yöntemi ve sistematığı dairesinde, sayısız konu ve çetrefil hukuk problemi varyasyonları üzerinde karşılıklı olarak devam ettirdiğimiz zamansız hukuk sohbetleri ve akıl yürütmeler, zihnimi her zaman bambaşka yerlere taşımış ve beni çok şanslı hissettirmiştir. Yine şu da ifade edilmelidir ki, Hoca'nın sadece medeni hukukun herhangi bir alanıyla sınırlı kalmayan engin dimağı ve ustalığı, öğrencisi olan herkesin de eminim teyit edeceği üzere, kişiyi büyük bir güven duygusunun içinde hissettirir: Burak Hoca var oldukça, çözülemeyecek, üzerine konuşulup da içinden çıkılamayacak herhangi bir hukuki problem yoktur. Bu arada Burak Hoca'yı sadece hukukla ilişkilendirmek de hatalı olur, Hoca'yla edebiyat, sinema, müzik ve felsefe konuşmak da ayrıca keyifli ve özeldir. Yine Hoca'nın yüksek mizah duygusunu da bütün bu denkleme kattığınızda dehasını apaçık görebilirsiniz ve böylece denklem tamamlanmış olur. Her şey için sağ olun ve hep var olun Hocam!

Giriş

Dar anlamdaki borç ilişkisinin alacaklı tarafının değişimine sebep olan alacağın devri hukuki işleminin, devredilen alacak bakımından kararlaştırılan tahkim ve yetki anlaşmalarına nasıl bir etkisinin olacağını tespit etme önem taşır. Öyle ki bu tespit, alacağın devri gerçekleşikten sonra, devralan alacaklı tarafından alacağın (dava yoluyla) talep edilmesinde nasıl bir yöntemin takip edilmesi gerektiğini ortaya koyar. Aynı şekilde borçlunun da, yeni durumda devralan alacaklı karşısında bu anlaşmalara dayanabilip dayanamayacağı (örnek olarak alacağın mevcut olmadığına ilişkin bir menfi tespit davası açabilip açamayacağı) veya yine ilgili anlaşmalar dahilinde kendisine başvurulduğunda bu duruma karşı çıkabilip çıkamayacağı açıklığa kavuşturulması gereken bir husustur. İşbu çalışmamız, spesifik olarak bu hususların açıklığa kavuşturulmasını hedef tutmaktadır.

Konuya ilişkin kısa incelememizde şu plan takip edilecektir: Öncelikle alacağın devrinin öncelik hakları ve yan haklar bakımından TBK m. 189 f.1'de somutlaşan genel etkisi göz gezdirilecek (I), akabinde ise özel olarak devredilen alacak bağlamında usuli birer öncelik hakkı meydana getirdikleri söylenebilecek tahkim ve yetki anlaşmaları bakımından alacağın devri işleminin etkisine ilişkin olarak ileri sürülen öğreti ve uygulama görüşleri aktarılacaktır (II). Çalışmanın son kısmı (III), konuya ilişkin öznel değerlendirmemize ayrılmıştır.

I. Alacağın Devrinin TBK m. 189 f.1 Çerçevesinde Alacakla İlgili Öncelik Haklarına ve Yan Haklara Etkisi

Alacağın devri (*Forderungsbtretung, Zession / Cession des créances*) hukuki (tasarruf) işlemi, bir taraf anlaşmasıyla, dar anlamda borç ilişkisindeki mevcut (ilk plandaki) alacaklının (*devreden (eski) alacaklı / Zedent / Cédant*) yerine yeni ve başka (ikinci) bir alacaklının (*devralan (yeni) alacaklı / Zessionar / Cessionaire*) geçmesini, bu suretle ilişkideki diğer tüm unsurlar aynen muhafaza edilerek sadece alacaklının değiştirilmesini (*Gläubigerwechsel / Changement du créancier*) ve dolayısıyla da alacak hakkı üzerindeki hak sahipliğinin de bu kişiye (yeni alacaklıya) geçmesini hedef tutar. Bu yönüyle alacağın devri, bir cüzi halefiyet (*Singularsukzession / Cession singulière*) halidir¹ (Ayrıca bkz. Yarg. 12. HD,

¹ **SCHWENZER Ingeborg**, Schweizerisches Obligationenrecht: Allgemeiner Teil, 7. Aufl., Stämpfli, 2016, N. 90.01.

18.02.2019, 15177/2289² (Lexpera); 3. HD, 14.04.2021, 1728/4104³ (Lexpera); 23. HD, 22.10.2019, 6454/4369⁴ (Lexpera)).

TBK m. 189 f.1 ise, “Alacağın devri ile devredenin kişiliğine özgü olanlar dışındaki öncelik hakları ve bağlı haklar da devralana geçer.” şeklindeki ifadesiyle alacağın devrinde, *alacağın yanı sıra ona bağlı yan hakların ve öncelik haklarının devredene geçeceğini*, aksi ispat edilebilir adi bir karine (*widerlegbare Vermutung / Présomption réfutable*) kuralıyla belirtmektedir⁵.

² Ayrıca bkz. karar içeriğinden naklen: “Borç ilişkisinin tarafları alacaklı ve borçlu olmak üzere iki kişiden ibaret olup bazı hallerde mevcut alacağın alacaklı tarafının değiştirilmesi mümkündür. Alacağın temlik ile ilgili hükümler, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 183. ve 184. maddelerinde yer almış olmakla birlikte bu konuda bir tanıma yer verilmemiştir. Mevcut borç ilişkisinde alacaklı tarafın değiştirilerek 3. bir kişi olması hususu alacağın temlik ile mümkün olmaktadır. Bu bağlamda alacağın temlik, alacaklı ve 3. kişinin ortak iradeleri ile ivazlı ya da ivazsız şekilde, yazılı şekil şartına bağlı, tek taraflı kazandırıcı nitelikte, borç ilişkisine taraf olan borçlunun iradesine ve rızasına ihtiyaç duyulmadan yapılması mümkün bir devir işlemidir.” (www.lexpera.com).

³ Bkz. karar içeriğinden naklen: “Bu hükümden de açıkça anlaşılacağı üzere; alacağın temlik, bir alacağın alacaklı tarafından bir başka kimseye devredilmesidir. Bu suretle borç münasebetinde alacaklının şahsında bir değişiklik vuku bulmakta, eski alacaklının (temlik edenin) yerini yeni alacaklı (temellük eden) almaktadır. Aynı zamanda, temlik edilen alacak eski alacaklının malvarlığından çıkarak yeni alacaklının mamelekine dâhil olmakta, alacağı talep etmek hakkı da yeni alacaklıya intikâl etmektedir.” (www.lexpera.com).

⁴ Bkz. karar içeriğinden naklen: “Ayrıca, davadaki istemin dayanağı yüklenicinin adi yazılı sözleşmeyle yaptığı temlik işlemidir. Bir tanımlama yapmak gerekirse alacağın temlik, alacaklı ile onu devralan üçüncü şahıs arasında borçlunun rızasına ihtiyaç göstermeden yapılabilen ve sadece kazandırıcı bir tasarruf işlemi niteliği taşıyan şekle bağlı bir akittir. Ne var ki, yapıldığı sırada temlik işlemine vakıf olmayan borçlu yeni alacaklının ifa talebi üzerine önceki alacaklıya karşı ne gibi itiraz ve def'i hakkına sahipse bunları yeni alacaklıya da ileri sürebilir hale gelir (TBK m.188).” (www.lexpera.com).

⁵ **REETZ Peter / BURRI Christof**, Obligationenrecht – Allgemeine Bestimmungen Art. 1-183, CHK – Handkommanter zum Schweizer Privatrecht, Eds. Andreas FURRER, Anton K. SCHNYDER, 3. Aufl., Schulthess, 2016, Art. 170 OR, N. 1, 25; **BERGER Bernhard**, Allgemeines Schuldrecht, 3. Aufl., Stämpfli, 2018, N. 2161; **BUCHER Eugen**, Obligationenrecht Besonderer Teil, 3. erweiterte Aufl., Schulthess, 1988, s. 570; **BUCHER Eugen**, “Kreditsicherung durch Zession?“, Probleme der Kreditsicherung, Berner Tage für die juristische Praxis 1981, Stämpfli, Bern, 1982, s. 9-24, s. 14; **ENGİN Baki İlkay**, Alacağı Temlik Edenin Garanti Sorumluluğu, Seçkin Yayınları, Ankara, 2002, s. 36.

Alacağa bağlı yan hakların (*Nebenrechte / Droits accessoires*) ve öncelik haklarının (*Vorzugsrechte / Droits de préférence*) TBK m. 189 f.1 uyarınca devir konusu alacakla birlikte devralana geçişi, bir tür yasal intikal hali olarak kendisini gösterir⁶. Öyle ki bu hakların devralana geçişi, taraflar arasında bir anlaşmanın bulunmasına veya bir belirtmede bulunmaya gerek olmaksızın, asıl alacağın devri işlemiyle birlikte, “kendiliğinden” gerçekleşir⁷ (Bu konuda ayrıca bkz. Yarg. 23. HD, 30.04.2014, 8790/3344⁸ (Lexpera); 17. HD, 06.02.2020, 1582/849⁹ (Lexpera));

⁶ REETZ/BURRI, CHK, Art. 170 OR, N. 3; TEKİNAY Selâhattin Sulhi / AKMAN Sermet / BURCUOĞLU Halûk / ALTOP Atilla, Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993, s. 250. İsviçre Borçlar Kanunu 2020 Tasarısı bağlamında ayrıca bkz. GIRSBERGER Daniel / HERMANN Johannes Lukas, “Art. 163-177 OR 2020”, Schweizer Obligationenrecht 2020, Entwurf für einen neuen allgemeinen Teil / Code des obligations suisse 2020 – Projet relatif à une nouvelle partie générale, Eds. Claire HUGUENIN, Reto HILTHY, Schulthess, 2013, Art. 168, N. 2.

⁷ VON TUHR Andreas (çev. EDEGE Cevat), Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı C. 1-2, Olgaç Matbaası, Ankara, 1983, s. 852; GÜMÜŞ Mustafa Alper, Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 1120.

⁸ Bkz. karar içeriğinden naklen: “Temlik, kazandırıcı nitelikte bir tasarruf işlemi olarak, devreden kişiliğine özgü olanlar dışındaki, alacağın bütün yan ve öncelik hakları birlikte, temlik sözleşmesinin tamamlandığı andan itibaren, yeni alacaklıların mal varlığına girmesi sonucunu doğurur. (TBK md. 189) Diğer bir ifadeyle; eski alacaklıya verilmiş olan rehin ve kefalet, eski alacağa bağlı akdi veya kanuni faizler, alacak dolayısıyla doğan hapis hakkı ve alacağa bağlı yenilik doğuran haklar ve benzerleri, hep yeni alacaklıya geçer.” (www.lexpera.com).

⁹ Bkz. karar içeriğinden naklen: “Alacağın temlik işlemi üçüncü kişi yani devralan açısından doğurmuş olduğu sonuç ise, temlik işlemi ile birlikte üçüncü kişinin, alacağın asli ve ferileri ile birlikte alacağa bağlı rüçhan haklarına da sahip olmasıdır. Üçüncü kişinin devir ile birlikte bu haklarını kullanabilmesi için borçlunun onayına ihtiyaç bulunmamaktadır.” (www.lexpera.com).

5 HD, 05.03.2020, 2227/4043¹⁰ (Lexpera); 12. HD, 31.05.2016, 12833/15402¹¹ (Lexpera)).

¹⁰ Bkz. karar içeriğinden naklen: "Genel olarak borç ilişkisi, kimler arasında meydana gelmişse, alacaklılık ve borçluluk sıfatları da bu kişilere ait olup, bunun doğal sonucu olarak borçlu kime karşı ifa yükümü altına girmişse, alacak hakkı da o kişiye aittir. Bununla beraber, alacaklının alacağını için cü bir kişiye devretmesi mümkün olup, alacağın temlik, alacağı devreden alacaklı ile devralan (yeni alacaklı) arasında yapılacak yazılı bir sözleşme ile meydana gelir. Böylece temlik akdi yapılır yapılmaz alacak ve alacağa bağlı olan bütün imtiyazlar, ferî haklarla beraber devralanlara geçmektedir. (6098 sayılı Borçlar Kanununun 189. maddesi) Nitekim temlik edenin, temlikle birlikte borçlu ile hukuken ilişkisi kesildiğinden, alacağın tahsiline ilişkin hakların temellük edene geçmesi alacağın temlikinin doğal bir sonucudur." (www.lexpera.com).

¹¹ Bkz. karar içeriğinden naklen: "Somut olayın incelenmesinde, İcra Dairesi'nin 2010/3783 Esas sayılı dosyasında, 211.000,00 TL bedelli limit ipoteline dayalı olarak, toplam 104.435,83 TL alacağın tahsil için ipotelin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı icra takibini başlatan alacaklı ...'nın, 3. kişi ...'a yaptığı 17.9.2013 tarihli alacağın temlik sözleşmesinde, şikayete konu takip dosyası alacağının yalnız 87.465,00 TL tutarındaki kısmının Türk Borçlar Kanunu'nun 183. ve devamı maddeleri uyarınca devir ve temlik edildiği, temliknamenin 2. bendinin ilk cümlesinde ise, bu temlik ile Borçlar Kanunu'nun 189. maddesi hükümleri uyarınca, icra takiplerine konu olan taşınmaz üzerindeki ipotek ve bununla ilgili tüm hakların, kefiller hakkında takip yapma hakkı dışında, temlik alana intikal ettiğinin belirtildiği, temlik alan 3. kişi ... ta rafından şikayetçiye yapılan aynı tarihli temliknamede ise, ... ile yapılan temlik sözleşmesinin hükümlerine aynen bağlı kalmak kaydıyla TBK'nun 183. ve devamı maddeleri gereğince alacağın devredildiği, İcra Dairesi'nin 2013/12301 Esas sayılı takip dosyasında, alacağı devir alan şikayetçi alacaklı tarafından, 17.9.2013 tarihli temlikname ile devir alınan alacak tutarı üzerinden takip başlatıldığı, örnek 6 numaralı icra emrinin borçluya 07.5.2014 tarihinde tebliğ edildiği, alacaklının 16.9.2015 tarihli, 3053 Ada 1 Parsel sayılı taşınmaza ilişkin satış talebinin, icra müdürlüğünün 18.9.2015 tarihli kararıyla, her ne kadar takip başlatılmış ve kesinleştirilmiş ise de; ... tarafından yapılan ilk temlik sözleşmesinde ...'nın alacaklı olduğu İcra Dairesi'nin 2010/3783 Esas sayılı dosyasına konu alacağın 87.465,00 TL'lik kısmının temlik edildiği ve ipotek alacaklısı banka tarafından, açıkça ipotek hakkının da temlik edildiğine ilişkin bir belginin olmadığı gerekçesiyle reddedildiği anlaşılmıştır. / Yukarıda özetlenen dosya kapsamında, ...'nın 3. kişiye yaptığı alacağın devri sözleşmesi ile alacağın 87.465,00 TL'lik kısmının temlik edildiği ve şikayetçi alacaklının aynı şartlarda alacağı devraldığı, bu durumda, temlik alınan kısım kadar ipotek hakkının da TBK'nun 189. maddesinde yer alan emredici düzenleme gereğince temlik alacaklısına geçeceği tabii olup, Noterliği'nin 17.9.2013 tarih ve 27416 yevmiye numaralı alacağın temlik sözleşmesinin 2. bendinde, ipotek hakkının da açıkça devredildiği, söz konusu bentteki düzenleme olmasaydı dahi, Kanunun emredici hükmü gereğince alacağın devri ile bağlı haklardan olan ipotek hakkının da intikal edeceği gerçeği karşısında, mahkemenin, temliknamede alacağın devri ile beraber ipotek hakkının devredilmediği yönündeki gerekçesi yerinde değildir." (www.lexpera.com).

Bu arada, antreprantez, alacağın devri bakımından uygulama alanı bulan bu hükmün bir benzeri, emre yazılı kıymetli evrakın ciro yoluyla devri bakımından söz konusu değildir, bu açıdan TBK m. 189'un uygulama sonuçları alacağın devri ve ciro arasındaki farklılıklardan birini teşkil eder¹².

Esas itibariyle TBK m. 189'un iki temel ilkenin birlikte kaynaştırılmasının bir yansıması olduğu söylenebilir: **i)** Alacağın devrine hâkim, hakkın bir malvarlığından diğerine olduğu gibi (herhangi bir değişikliğe uğramaksızın) geçmesine ilişkin *alacağın ayniyeti ilkesi* (*Grundsatz der Identität der Forderung, Idetitätsprinzip / Principe de l'identité de la créance*), **ii)** Hükümde belirtilen haklara ilişkin olarak da *ferilik / asıl alacağına bağlılık ilkesi* (*Grundsatz der Akzessorität / Principe de l'accessoriété*)¹³.

Diğer taraftan yan haklar ve öncelik haklarının yanı sıra, (asıl) alacak tüm zayıflıklarıyla (*Schwächen / Faiblesses*) birlikte devralanın malvarlığına geçer¹⁴. Sonuçta devir borçlunun var olan durumunu ne iyileştirmeli ne de kötüleştirmelidir¹⁵. Alacağın zayıflıklarından kasıt ise, borçlunun devredene karşı ileri sürebileceği itiraz (*Einwendungen / Objections*) ve defilerdir (*Einreden / Exceptions*). Bunlar aynı şekilde devralana karşı da ileri sürülebilecektir¹⁶.

¹² **BECKER Hermann**, Allgemeine Bestimmungen Art. 1-183 OR – Schweizerisches Zivilgesetzbuch – Obligationenrecht, BK – Berner Kommentar Band/Nr.VI/1, Ed. Hermann BECKER, 2. Aufl., Stämpfli, 1945, Art. 170 OR, N. 10; **REETZ/BURRI, CHK**, Art. 170 OR, N. 3; **OSER Hugo / SCHÖNENBERGER Wilhelm** (Çeviren: **AYİTER Ferid**), İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi Madde 110-183 (TBK 109-181), Ankara Yeni Cezavi Matbaası, 2. Bası, Ankara, 1950, Art. 170 OR, N. 17.

¹³ **REETZ/BURRI, CHK**, Art. 170 OR, N. 1; **OSER/SCHÖNENBERGER (AYİTER)**, ZürKom., Art. 170 OR, N. 1; **GIRSBERGER Daniel / HERMANN Johannes Lukas**, "Art. 164-174 OR", Basler Kommentar, Obligationenrecht I, Art. 1-529 OR, Eds. Heinrich HONSELL, Nedim Peter VOGT, Wolfgang WIEGAND, 6. Aufl., Helbing Lichtenhahn, 2015, Art. 170 OR, N. 1.

¹⁴ **REETZ/BURRI, CHK**, Art. 170 OR, N. 26.

¹⁵ **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 252.

¹⁶ **SPIRIG Eugen**, Die Abtretung von Forderungen und die Schuldübernahme, Erste Lieferung, Art. 164-174 OR, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht, Kommentar zur 1. und 2. Abteilung (Art. 1-529 OR), ZK – Zürcher Kommentar Band/N. V/1k, Ed. Peter GAUCH, 3. völlig und neu bearbeitete Aufl., Sc-

Belirtilmelidir ki, yan haklar ve öncelik hakları arasında öğretide oybirliği ile yapılan belirgin ve tek tip bir ayırım söz konusu değildir¹⁷. Diğer taraftan her iki hak grubu da TBK m. 189 f.1 uyarınca devralana intikal ettiğinden, gruplar arasında bu ayırımın yapılmasının aslında çok büyük bir pratik öneminin de olduğu söylenemez¹⁸. Bununla birlikte biz aşağıdaki açıklamalarımızda, yine bu ayırma sadık kalarak ve öğretideki ağırlıklı olarak yapılan kabuller dahilinde hareket edeceğiz.

İlgili ayırım dahilinde genel olarak bakıldığında, **yan haklar**, (asıl) alacağın bir parçası/içsel bir unsuru olarak karşımıza çıkmazlar, bunlar daha ziyade alacaktan ayrı ele alınması gereken özel haklardır, asıl alacağın sahibi alacaklı bunların da yerine getirilmesini talep edebilecektir¹⁹.

Alacağa bağlı yan hakları sistematik biçimde kendi aralarında iki alt gruba ayırarak ele almak mümkündür²⁰: **1) Alacağın teminat altına alınmasına hizmet edenler (der Sicherung der Forderung dienende Nebenrechte / Droit accessoires qui garantissent la créance) ve 2) Alacağın kapsamını genişletenler (eine Erweiterung der Forderung darstellende Nebenrechte / Droit accessoires qui élargissent l'étendue de la créance).**

hulthess, 1993, Vorb. zu Art. 167-173 OR, N. 5; **REETZ/BURRI**, CHK, Art. 170 OR, N. 26; **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 252.

¹⁷ Örnek olarak bkz. ve karşı. **GIRSBERGER/HERMANN**, BasKom., Art. 170 OR, N. 7 vd.; **PROBST Thomas**, "Art. 164-174 CO", Commentaire Romand, Code des obligations I, Art. 1-529, Eds. Luc THEVENOZ / Franz WERRO, Helbing & Lichtenhahn, Genève – Bâle – Munich, 2003, Art. 170 CO, N. 8 vd.; **GAUCH Peter / SCHLUEP Walter R. / EMMENEGGER Susan**, Schweizerisches Obligationenrecht, Allgemeiner Teil - Band II, 11. Aufl., Schulthess, 2020, N. 3457 vd.; **VON TUHR (EDEGE)**, s. 852 vd.

¹⁸ **REETZ/BURRI**, CHK, Art. 170 OR, N. 2.

¹⁹ Bkz. **SPIRIG**, ZürKom., Art. 170 OR, N. 3; **KELLER Max / SCHÖBI Christian**, Das Schweizerische Schuldrecht, Band IV: Gemeinsame Rechtsinstitute für Schuldverhältnisse aus Vertrag, unerlaubter Handlung und ungerechtfertigter Bereicherung, 2. Aufl., Helbing Lichtenhahn, 1984, s. 67.

²⁰ Benzer bir ayırım için ayrıca bkz. **REETZ/BURRI**, CHK, Art. 170 OR, N. 5.

Öncelik hakları^{21, 22} ise, alacağın duruma göre sahip olduğu, alacaklı tarafından yarar sağlanabilecek vasıflar olarak karşımıza çıkarlar²³. Bunlar alacağın hususiyetine dahildirler, özel hak niteliği taşımazlar²⁴. Alacağa başka alacaklar karşısında öncelikli bir konum tesis ederler²⁵.

Yine öncelik hakları da sistematik bir çerçevede kendi aralarında üç alt gruba ayrılarak incelenebilir²⁶: **1) Usul hukukuna ilişkin olanlar** (*verfahrensrechtliche (prozessuale) Vorzugsrechte / Droits de préférence concernant le droit procédural*), **2) İcra ve iflas hukukuna ilişkin olanlar** (*zwangsvollstreckungs- und konkursrechtliche Vorzugsrechte / Droits de préférence concernant le droit de l'exécution forcée et le droit de faillite*), **3) Maddi hukuka ilişkin olanlar** (*materiellrechtliche Vorzugsrechte / Droits de préférence concernant le droit matériel*).

*Bu arada TBK m. 189'un madde metninde açıkça zikredilmemiş olsa da, alacağa bağlı özellik gösteren yenilik doğuran haklar (Gestaltungsrechte / Droits formateurs) da alacakla birlikte kendiliğinden devralana geçeceği genel olarak kabul edilmektedir*²⁷. Kimileri bu türden hakları, alacağa bağlı

²¹ Bu arada rüçhan hakkı (*Vorrect, Privileg / Privilège*), öncelik hakları arasında yer alan bir hak türüdür, ancak iki kavram birebir aynı şeyi ifade etmez, eş anlamlı kullanılmamalıdır. Rüçhan hakkı, öncelik hakkı kümesi içinde yer alan bir alt kümeyi oluşturur. Ayrıca bkz. **GÜMÜŞ**, s. 1120-1121.

²² Yine şu da belirtilmelidir ki, öncelik haklarından sadece alacağın kendisine özgü olanlar (Bkz. *privilegia causae*) devralana geçer, eğer bunlar daha ziyade alacaklının (devredenin) şahsına bağlı özellik (Bkz. *privilegia personae*) gösteriyorlarsa devredende kalmaya devam ederler. Ayrıca bkz. **PROBST**, CoRo., Art. 170 CO, N. 8.

²³ Bkz. **SPIRIG**, ZürKom., Art. 170 OR, N. 6; **KELLER/SCHÖBI**, s. 67.

²⁴ **GÜMÜŞ**, s. 1121.

²⁵ **ENGİN**, s. 35.

²⁶ Benzer bir ayırım için ayrıca bkz. **SPIRIG**, ZürKom., Art. 170 OR, N. 6, 13 vd.; **GÜMÜŞ**, s. 1121.

²⁷ **SPIRIG**, ZürKom., Art. 170 OR, N. 4; **REETZ/BURRI**, CHK, Art. 170 OR, N. 10; **PROBST**, CoRo., Art. 170 CO, N. 10; **GIRSBERGER/HERMANN**, BasKom., Art. 170 OR, N. 8; **SCHAUFELBERGER Peter C. / KELLER Katrin**, OR Kommentar Schweizerisches Obligationenrecht, OFK – Orell Füssli Kommentar (Navigator.ch), Eds. Jolanta Kren KOSTKIEWICZ, Stephan WOLF, Marc AMSTUTZ, Roland FANKHAUSER, 3. überarbeitete Aufl., Orell Füssli, 2016, Art. 170 OR, N. 4; **BERGER**, N. 2163; **BUCHER**, AT, s. 571; **ENGEL Pierre**, Traité des obligations en droit suisse – Dispositions générales du CO, 2. Ed., Stämpfli, 1997, s. 880; **HUGUENIN Claire**,

yan haklar başlığı altında ele almakta çekince görmemektedir²⁸. Ne var ki bu sınıflandırmanın yerindeliği kuşkuludur: Ne de olsa, teknik açıdan bakıldığında yan haklarda olduğundan farklı biçimde, yenilik doğuran haklarda arzu edilen hukuki sonuç kendiliğinden hakkın kullanılmasıyla oluşmakta, yoksa alacaklının borçludan talebine gerek bulunmamaktadır²⁹.

Bu arada sözü geçen hakların da kanuni intikale konu oluşturabilecekleri sonucuna ulaşılmada, TBK m. 189'un amaca uygun biçimde, geniş olarak yorumlanması ihtiyacı rahatlıkla karşılayabilecektir³⁰. Dolayısıyla bu yöntem üzerinden hareket edilerek ilgili sonuca ulaşılması, hukuki nitelikleri ciddi biçimde farklılaşan iki kavramı, sözü geçen husus göz ardı edilerek, aynı başlık altında ele almaktan daha isabetli bir yaklaşım oluşturur.

II. Alacağın Devrinin Tahkim ve Yetki Anlaşmalarına Etkisi Bakımından Öğreti ve Uygulamada İleri Sürülen Görüşler

Öncelikle ifade edilmelidir ki, buradaki asıl inceleme konumuzu oluşturan tahkim ve yetki anlaşmalarının meydana getirdiği haklar, usul hukukuna ilişkin büyük önem arz eden iki öncelik hakkı olarak sınıflandırılabilir. Sonuçta gerek yetki gerekse de tahkim anlaşması, usul hukukuna ilişkin birer yan anlaşma (*pactum adiectum*) oluşturur. Her iki anlaşma da belirli bir uyuşmazlık hakkında, bunu çözmeye yetkili makamı tarafların arzusuna göre belirlemeye hizmet eder.

Bunların gösterdikleri öznel özellikler bağlamında ayrı ayrı ele alınmaları daha yerinde olur. Nitekim öğretilerde de bunların alacağın

Obligationenrecht – Allgemeiner Teil und Besonderer Teil, Schulthess, 2012, N. 1384; **GÜNERGÖK Özcan**, Alacağın Devrinde Borçlunun Hukuki Durumu, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014, s. 47.

²⁸ Bkz. **REETZ/BURRI**, CHK, Art. 170 OR, N. 5, 10; **GAUCH/SCHLUEP/EMME-NEGGER**, N. 3461; **ENGİN**, s. 35.

²⁹ Bu yönde bkz. **KELLER/SCHÖBI**, s. 69; **SPIRIG**, ZürKom., Art. 170 OR, N. 4; **BERGER**, N. 2163.

³⁰ Bu yönde bkz. **GÜMÜŞ**, 1122.

devrinden nasıl etkilenecekleri noktasında bu şekilde ele alınmaları söz konusudur.

Tahkim anlaşması (*Schiedsabrede, Schiedsgerichtsklausel / Convention d'arbitrage, Clause arbitrale, Clause compromissoire*) dahilinde taraflar, hukuki uyuşmazlıklarını belirleyecekleri özel hukuk kişi/kişileri (hakkem(/ler)) önünde çözümlenmeyi kabul ederler (Bkz. HMK m. 407 vd.; 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu (MTK) m. 4).

Alacağın devri halinde tahkim anlaşmasının akıbeti tartışmalıdır³¹. İleri sürülen görüşler şöyle özetlenebilir:

- Öğreti ve uygulamada ağırlıklı olarak takip edilen ilk görüş, devirle birlikte bu anlaşmadan doğan hakkın da, aksi kararlaştırılmadıkça ya da tahkim anlaşması özel olarak devreden şahsı gözetilerek yapılmamışsa, TBK m. 189 f.1 uyarınca alacağa bağlı özellik gösteren bir öncelik hakkı olarak kendiliğinden devralana geçeceğini kabul eder³² (Bu yönde ayrıca bkz. BGE 103 II 75

³¹ Bu konuda ayrıca bkz. GÜMÜŞ, s. 1121.

³² Bu yönde bkz. SPIRIG, ZürKom., Art. 170 OR, N. 24; GIRSBERGER/HERMANN, BasKom., Art. 170 OR, N. 8; PROBST, CoRo., Art. 170 CO, N. 8; REETZ/BURRI, CHK, Art. 170 OR, N. 4; LARDELLI Flavio, "Art. 164-183 OR", Kurzkomentar Obligationenrecht: Art 1-1186 OR, Ed. Heinrich HONSELL, 2. Aufl., Helbing Lichtenhahn, 2014, Art. 170 OR, N. 5; GAUCH/SCHLUEP/EMMENEGGER, N. 3459; KOLLER Alfred, Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil, 3. Aufl., Stämpfli, 2009, N. 84.104; BUCHER, AT, s. 572 dn. 142; BUCHER, Kreditsicherung, s. 14; KELLER/SCHÖBI, s. 67-68; ENGEL, s. 881; VON TUHR (EDEGE), s. 856; ŞANLI Cemal, "Konişmentonun Devri, Alacağın Temliki ve "Perdeyi Kaldırma Teorisi" Uygulamasında Sözleşmede Yer Alan Tahkim Şartının Konişmentoyu Devralan, Alacağı Temellük Eden ve Perdenin Arkasında Kalan Bakımından Geçerliliği Sorunu", MHB, Y. 22, 2022, s. 773-789, s. 783 vd.; ÖZ Turgut, "Alacağın Devri – TBK m. 183-194", İstanbul Şerhi, Türk Borçlar Kanunu, Yürürlük Kanunu, Cilt 2, 3, Madde 83-206, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, TBK m. 189, N. 9; İPEK Mertcan, "Assignment of Contractual Rights and Its Impact on Arbitration Agreements", MÜHF-HAD, C. 22, S. 1, s. 521-549, s. 524-525. Yine bkz. ve karş. ULUOCAK Nihal, "Milletlerarası Tahkim Şartının Alacağın Temliki ile İntikali – Fransız İçtihadı", MHB, Y.19-20, 1999-2000, s. 991-1002, s. 1001-1002; GÜLERCİ Altan Fahri, "Separability of the Arbitration Agreement in International Arbitration", Ankara Bar Review, 2008/1, s. 108-114, s. 114.

Alman Hukuku özelinde genel olarak tahkim anlaşmalarından doğan hakların da alacağı takip edeceği yönünde ayrıca bkz. ROTH Günter H. / KIENINGER Eva-Maria, "§§

vd., E. 2, 3 (Bu kararda, tahkim anlaşmasının usul hukukuna ait bir konu olduğu tespiti yapılmış, bununla birlikte anlaşmanın ilgili olasılıktaki kaderinin tayininde federal usul hukukunun mu kanton usul hukukunun mu uygulama alanı bulacağı noktasındaki sorunun cevabı Federal Mahkeme'ce açıkta bırakılmıştır³³); 117 II 94 vd., E. 5c.bb; 128 III 50 vd., E. 2b.bb; 134 III 565 vd., E. 3.2).

- Bu ilk görüşe benzer bir sonuca farklı bir yoldan ulaşan ikinci başka bir görüş ise, gerekçelendirmesinde TBK m. 189 f.1'e dayanmaz, ortada açık ve gerçek anlamda bir kanun boşluğu olduğunu iddia eder. Bu görüş dahilinde, söz konusu boşluk devredene karşı ileri sürülebilecek savunma sebeplerinin devralana karşı da ileri sürülebileceğine ilişkin TBK m. 188 f.1 ("*Borçlu, devri öğrendiği sırada devredene karşı sahip olduğu savunmaları, devralana karşı da ileri sürebilir.*") de dikkate alınarak TMK m. 1 f.2 uyarınca doldurulmalı ve kural olarak alacağın devri halinde tahkim anlaşmasına pekâlâ dayanılabileceği sonucuna ulaşılmalıdır³⁴.
- Yine ortaya atılan ve zikredilen ilk iki görüşe göre aksi yönde seyreden diğer bir görüşe göre ise, tahkim anlaşmalarından doğan hakkın devirle birlikte alacaklıya geçeceği söylenemez³⁵. Ne var ki, bu görüşün kabulü halinde bile borçlu tahkim anlaşmasını,

398-413 BGB", Münchener Kommentar zum BGB, Schuldrecht - Allgemeiner Teil II, Bd. 3, Eds. Jürgen SÄCKER, Roland RIXECKER, Hartmut OETKER, Bettine LIMP-
PERG, 8. Aufl., CH Beck, 2019, § 401 BGB, N. 12; **KREBE Bernhard**, "§§ 398-413
BGB", Nomos Kommentar, BGB Schuldrecht, Eds. Barbara DAUNER-LIEB, Werner
LANGEN, 4. Aufl., Nomos, 2021, § 401 BGB, N. 14; **STÜRNER Rolf**, "§§ 398-413
BGB", Jauernig BGB Kommentar, 18. Aufl., CH Beck, 2021, § 401 BGB, N. 4.

Avusturya Hukuku özelinde de yine benzer yönde ayrıca bkz. **FUCHS Dominik**, "§§
1392-1399 ABGB", ABGB Taschenkommentar, Ed. Micheal SCHWIMANN, Lexis-
Nexis, 2013, § 1394 ABGB, N. 2.

³³ Ayrıca bkz. **ENGEL** (s. 881), bu konuda federal usul hukukuna öncelik verilmesi gerektiğini ileri sürmektedir.

³⁴ Bu yönde bkz. **GÜRZUMAR Osman Berat**, "Alacağın Devri ve Tahkim Anlaşması", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Y. 2016, C. 22, S. 3, Cevdet Yavuz'a Armağan, s. 1257-1273, s. 1271 vd.

³⁵ Bu yönde bkz. **BERGER**, N. 2164.

TBK m. 188 f.1 çerçevesinde devredene karşı bir savunma sebebi olarak ileri sürmekte serbest olacağı da göz ardı edilmemelidir³⁶.

Yetki anlaşması (*Gerichtsstandsvereinbarung, Gerichtsstandsklausel / Prorogation de for, Election de for, Clause d'élection de for*) dahilinde ise taraflar, hukuki uyuşmazlıklarını çözümlmek noktasında bir veya birden fazla mahkemeyi yetkili kılmaktadır (Bkz. HMK m. 17).

Alacağın devri halinde, yetki anlaşmasının nasıl etkileneceği noktasında ise, öğretide bu konuda genel olarak ileri sürülen düşünceye göre, yetki anlaşmaları salt alacakla ilgili öncelik haklarından birini teşkil ettiklerinden, bunlardan doğan hak devir halinde, aksi kararlaştırılmadıkça ya da yetki anlaşması özel olarak devredenin şahsı gözetilerek yapılmamışsa, TBK m. 189 uyarınca devralana intikal eder³⁷ (Bu konuda ayrıca bkz. BGE 123 III 35 vd., E. 3c). Yani bu görüş, yukarıda tahkim anlaşması bakımından ileri sürüldüğünü belirttiğimiz ilk görüşe benzerlik göstermekte ve yetki anlaşmasının yapılmasında tarafların dar anlamda borç ilişkisi taraf değişikliklerinde dahi bunun olağan olarak beklenebilecek bir durum olduğunu ifade etmektedir.

Yalnız bu noktada, yetki anlaşmaları özelinde, HMK m. 17'nin, yetki anlaşmasının tarafları bakımından da bir sınırlama öngörmekte olduğu gözden kaçırılmamalıdır, yani ağırlıklı görüşün -elbette eğer kabul edilecekse, yine ve ayrıca bkz. aşağıda (III) altındaki açıklamalarımız- kabulü yalnızca bu çerçevede hüküm ve sonuçlar doğurabilecektir. Sözü geçen hükme göre yalnızca tacirler ve kamu tüzel kişileri yetki anlaşmalarının tarafı olabilecektir.

³⁶ Bu konuda ayrıca bkz. **GÜMÜŞ**, s. 1121; **BUCHER**, AT, s. 572.

³⁷ Bu yönde bkz. **SPIRIG**, ZürKom., Art. 170 OR, N. 25; **GIRSBERGER/HERMANN**, BasKom., Art. 170 OR, N. 8; **PROBST**, CoRo., Art. 170 CO, N. 8; **REETZ/BURRI**, CHK, Art. 170 OR, N. 4; **BUCHER**, AT, s. 572 dn. 142; **BUCHER**, Kreditsicherung, s. 14; **GUHL Theo / KOLLER Alfred**, "§ 34. Die Abtretung der Forderungen", Das Schweizerische Obligationenrecht mit Einschluss des Handels- und Wertpapierrechts (Theo GUHL, Alfred KOLLER, Anton K. SCHNYDER, Jean Nicolas DRUEY), 9. Aufl., Schulthess, 2000, N. 34.30; **KELLER/SCHÖBI**, s. 67-68.

Avusturya Hukuku özelinde (genel olarak yetki anlaşmalarından doğan hakların da alacağı takip edeceği yönünde) ayrıca bkz. **FUCHS**, TaschenKom., § 1394 ABGB, N. 2.

Yine yetki anlaşmaları bakımından da farklı yönde (kendiliğinden intikalın gerçekleşmeyeceğine ilişkin olarak) ayrıca bkz. **BERGER**, N. 2164.

Söz konusu sınırlamanın amacı bir uyuşmazlıkta güçlü olan tarafın zayıf olana bu konudaki dayatmasının önüne geçilmesidir. Tacirler ve kamu tüzel kişilerinin ise, alelade kişilerden farklı olarak, bu tür dayatmalara karşı kendileri koruyabildikleri veya en azından korumaları gerektiği varsayımından hareket edilmiştir. İşte eğer alacağın devri neticesinde, yetki anlaşması tarafı bir tacir veya kamu tüzel kişisi olmaktan çıkıyorsa, anlaşma zaten herhangi bir hüküm doğurmayacaktır. Böyle bir durumda alacak, kanundaki yedek kurallara göre uyuşmazlığın çözümünün istenebileceği yetkili merci önünde talep edilebilecektir.

III. Değerlendirme ve Sonuç

Şimdi bu konulardaki öznel değerlendirmemizi açıklayarak çalışmamızı noktalandıralım.

Düşüncemize göre gerek yetki gerekse de tahkim anlaşmalarının alacağa ilişkin öncelik hakkı meydana getirme özelliklerinin yanında, bunların bir tür yan anlaşma olarak “sözleşmesel” karakterleri gözden kaçırılmamalıdır. Yani her iki (yan) anlaşma da, alacağın talep edilebilirliğini etkileyen modaliteler ve dolayısıyla usul hukukuna ilişkin öncelik hakları olarak değerlendirilseler bile, onların sözleşmesel karakterleri (yani hem hak kazandıran hem de yükümlülük doğuran) göz ardı edilmemeli ve bunların olası bir alacak devrinde “yeni alacaklı” yani devralan tarafından borçluya karşı ileri sürülebilmeleri, borçlunun bu konudaki rızası olmadan mümkün olamamalıdır. Sonuçta bir sözleşmenin devri (*Vertragsbeitritt*, *Vertragsübertragung* / *Cession de contrat*), sadece alacakların değil, borçların da devrini içeren bir işlem oluşturduğundan sözleşmenin karşı tarafının (somut kurguda devredilen alacağın borçlusunun) da rızasını mutlak olarak gerektirir (TBK m. 205 f.1). Dolayısıyla, ancak borçlu rıza gösterirse, ilgili sözleşme devri de gerçekleşerek alacak yetki/tahkim anlaşmasına göre yeni alacaklı tarafından talep edilebilecektir. Yok, eğer, borçlu bu konuda rıza göstermezse yeni alacaklı alacağını bu kez kanunda yer alan yedek kurallar üzerinden talep edebilecektir. Sonuçta yeni

alacaklı bu anlaşmalardan faydalanamaz ama bu, alacak bakımından bir temlik (devir) engeli kararlaştırıldığı anlamına da gelmez³⁸.

Durum böyleyken, yukarıda (II) tahkim anlaşmaları özelinde ağırlıklı, yetki anlaşmaları özelinde de genel olarak ileri sürüldüğü ifade edilen görüşün kolaylıkla kabul edilebilir olduğu söylenemez. Zira, ilgili durumda borçlu fiilen ağır bir yükün altına sokulmaktadır. Ne de olsa borçlu taraf, ilgili anlaşmaları akdederken karşısındaki alacaklının kimliğini nazara alarak hareket eder. Tam tersine onun her türlü durum değişikliğinde bu anlaşmalara peşinen rıza göstermiş sayılacağına altlığına oluşturacak bir kanuni düzenleme de düşüncemize göre TBK tahtında mevcut değildir.

Bununla birlikte, yukarıda aktarılan ağırlıklı görüşün yarattığı olası cendereden kesin olarak kurtulmayı arzu edecek tedbirli bir borçlu, pekâlâ baştan şu hamleleri yaparak konunun istediği biçimde çözüme bağlanmasını sağlayabilir: i- Doğrudan doğruya, sözleşmeye açık olarak tahkim/yetki kaydının sadece mevcut alacaklıyla olan ilişkide olduğu belirtilebilir yahut ii- Dolaylı olarak, taraflar arasındaki ilişkiye sözleşmesel bir alacak devir yasağı eklenebilir. İlk durumda alacak devredilebilir olsa da, tahkim/yetki anlaşması devre dışı kalacak, ikinci durumda ise alacak tümünden (mutlak olarak) devredilemez hale gelecektir (Elbette TBK m. 183 f.2 istisnası saklıdır).

Buna karşılık şu nokta da ayrıca belirtilmeli vurgulanmalıdır: Alacağın devrinde, alacağın (dava yoluyla) eldesi bakımından kararlaştırılan yetki ve tahkim anlaşmaları belirtilen gerekçelerle devralan alacaklı tarafından borçluya karşı -o kabul etmedikçe- ileri sürülemez de, borçlu ilgili anlaşmalara dayanmak istediğinde devralan alacaklının buna karşı çıkabilme durumu bulunmaz, bulunamaz: Ne de olsa o, alacağın devri işlemini yaparken alacağın devreden alacaklı tarafından bu şekilde gündeme getirilebileceğini görmüş ve bu suretle alacağı devralmıştır.

Özetle, alacağın devrinde tahkim ve yetki anlaşmalarının akıbeti, söz konusu olan borçlu taraf olduğunda onun ayrıca aranacak rızası dahi-

³⁸ Yine bkz. **KAPANCI Kadir Berk**, Birlikte Borçlulukta Borçlular Arası İlişkiler, Tıpkı Bası, Vedat Kitapçılık, 2015, s. 464. Aynı yöndeki düşüncesi ve gerekçeleri için ayrıca bkz. **BERGER**, N. 2164.

linde, söz konusu olan alacaklı taraf olduğunda ise onun yaptığı alacağın devri sırasında bu anlaşmaya rıza gösterdiği kabul edilerek saptanmalıdır. Elbette, her durumda yetki anlaşmaları bakımından özel olarak HMK m. 17'nin (tarafları özellikleri bakımından öngördüğü) sınırlamasının devrede olacağı da gözden kaçırılmamalıdır.

KAYNAKÇA

- BECKER Hermann**, Allgemeine Bestimmungen Art. 1-183 OR – Schweizerisches Zivilgesetzbuch – Obligationenrecht, BK – Berner Kommentar Band/Nr.VI/1, Ed. Hermann BECKER, 2. Aufl., Stämpfli, 1945. (“BerKom.”)
- BERGER Bernhard**, Allgemeines Schuldrecht, 3. Aufl., Stämpfli, 2018.
- BUCHER Eugen**, “Kreditsicherung durch Zession?“, Probleme der Kreditsicherung, Berner Tage für die juristische Praxis 1981, Stämpfli, Bern, 1982, s. 9-24. (“Kreditsicherung”)
- BUCHER Eugen**, Obligationenrecht Besonderer Teil, 3. erweiterte Aufl., Schulthess, 1988. (“BT”)
- ENGEL Pierre**, Traité des obligations en droit suisse – Dispositions générales du CO, 2. Ed., Stämpfli, 1997.
- ENGİN Baki İlkay**, Alacağı Temlik Edenin Garanti Sorumluluğu, Seçkin Yayınları, Ankara, 2002.
- FUCHS Dominik**, “§§ 1392-1399 ABGB”, ABGB Taschenkommentar, Ed. Michael SCHWIMANN, LexisNexis, 2013. (“TaschenKom.”)
- GAUCH Peter / SCHLUEP Walter R. / EMMENEGGER Susan**, Schweizerisches Obligationenrecht, Allgemeiner Teil - Band II, 11. Aufl., Schulthess, 2020.
- GIRSBERGER Daniel / HERMANN Johannes Lukas**, “Art. 163-177 OR 2020”, Schweizer Obligationenrecht 2020, Entwurf für einen neuen allgemeinen Teil / Code des obligations suisse 2020 – Projet relatif à une nouvelle partie générale, Eds. Claire HUGUENIN, Reto HILTHY, Schulthess, 2013. (“OR 2020”)
- GIRSBERGER Daniel / HERMANN Johannes Lukas**, “Art. 164-174 OR”, Basler Kommentar, Obligationenrecht I, Art. 1-529 OR, Eds. Heinrich HONSELL, Nedim Peter VOGT, Wolfgang WIEGAND, 6. Aufl., Helbing Lichtenhahn, 2015. (“BasKom.”)
- GUHL Theo / KOLLER Alfred**, “§ 34. Die Abtretung der Forderungen”, Das Schweizerische Obligationenrecht mit Einschluss des Handels- und Wertpapierrechts (Theo GUHL, Alfred KOLLER, Anton K. SCHNYDER, Jean Nicolas DRUEY), 9. Aufl., Schulthess, 2000.
- GÜLERCİ Altan Fahri**, “Separability of the Arbitration Agreement in International Arbitration”, Ankara Bar Review, 2008/1, s. 108-114.
- GÜMÜŞ Mustafa Alper**, Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

- GÜNERGÖK Özcan**, *Alacağın Devrinde Borçlunun Hukuki Durumu*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014.
- GÜRZUMAR Osman Berat**, *“Alacağın Devri ve Tahkim Anlaşması”*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Y. 2016, C. 22, S. 3, Cevdet Yavuz'a Armağan, s. 1257-1273.
- HUGUENIN Claire**, *Obligationenrecht – Allgemeiner Teil und Besonderer Teil*, Schulthess, 2012.
- İPEK Mertcan**, *“Assignment of Contractual Rights and Its Impact on Arbitration Agreements”*, MÜHF-HAD, C. 22, S. 1, s. 521-549.
- KAPANCI Kadir Berk**, *Birlikte Borçlulukta Borçlular Arası İlişkiler*, Tıpkı Bası, Vedat Kitapçılık, 2015.
- KELLER Max / SCHÖBI Christian**, *Das Schweizerische Schuldrecht, Band IV: Gemeinsame Rechtsinstitute für Schuldverhältnisse aus Vertrag, unerlaubter Handlung und ungerechtfertigter Bereicherung*, 2. Aufl., Helbing Lichtenhahn, 1984.
- KOLLER Alfred**, *Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil*, 3. Aufl., Stämpfli, 2009.
- KREBE Bernhard**, *“§§ 398-413 BGB”*, Nomos Kommentar, BGB Schuldrecht, Eds. Barbara DAUNER-LIEB, Werner LANGEN, 4. Aufl., Nomos, 2021. (“NomosKom.”)
- LARDELLI Flavio**, *“Art. 164-183 OR”*, Kurzkomentar Obligationenrecht: Art 1-1186 OR, Ed. Heinrich HONSELL, 2. Aufl., Helbing Lichtenhahn, 2014. (“KuKo.”)
- OSER Hugo / SCHÖNENBERGER Wilhelm (Çeviren: AYİTER Ferid)**, *İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi Madde 110-183 (TBK 109-181)*, Ankara Yeni Cezaevi Matbaası, 2. Bası, Ankara, 1950. (“ZürKom.”)
- ÖZ Turgut**, *“Alacağın Devri – TBK m. 183-194”*, İstanbul Şerhi, Türk Borçlar Kanunu, Yürürlük Kanunu, Cilt 2, 3, Madde 83-206, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019. (“İstanbul Şerhi”)
- PROBST Thomas**, *“Art. 164-174 CO”*, Commentaire Romand, Code des obligations I, Art. 1-529, Eds. Luc THEVENOZ / Franz WERRO, Helbing & Lichtenhahn, Genève – Bâle – Munich, 2003. (“CoRo.”)
- REETZ Peter / BURRI Christof**, *Obligationenrecht – Allgemeine Bestimmungen Art. 1-183, CHK – Handkommentar zum Schweizer Privatrecht*, Eds. Andreas FURRER, Anton K. SCHNYDER, 3. Aufl., Schulthess, 2016. (“CHK”)

- ROTH Günter H. / KIENINGER Eva-Maria**, “§§ 398-413 BGB”, Münchener Kommentar zum BGB, Schuldrecht - Allgemeiner Teil II, Bd. 3, Eds. Jürgen SÄCKER, Roland RIXECKER, Hartmut OETKER, Bettine LIMPERG, 8. Aufl., CH Beck, 2019. (“MünKom.”)
- SCHAUFELBERGER Peter C. / KELLER Katrin**, OR Kommentar Schweizerisches Obligationenrecht, OFK – Orell Füssli Kommentar (Navigator.ch), Eds. Jolanta Kren KOSTKIEWICZ, Stephan WOLF, Marc AMSTUTZ, Roland FANKHAUSER, 3. überarbeitete Aufl., Orell Füssli, 2016. (“OFK”)
- SCHWENZER Ingeborg**, Schweizerisches Obligationenrecht: Allgemeiner Teil, 7. Aufl., Stämpfli, 2016.
- SPIRIG Eugen**, Die Abtretung von Forderungen und die Schuldübernahme, Erste Lieferung, Art. 164-174 OR, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht, Kommentar zur 1. und 2. Abteilung (Art. 1-529 OR), ZK – Zürcher Kommentar Band/N. V/1k, Ed. Peter GAUCH, 3. völlig und neu bearbeitete Aufl., Schulthess, 1993. (“ZürKom.”)
- STÜRNER Rolf**, “§§ 398-413 BGB”, Jauernig BGB Kommentar, 18. Aufl., CH Beck, 2021. (“Jauernig Kom.”)
- ŞANLI Cemal**, “Konişmentonun Devri, Alacağın Temliki ve “Perdeyi Kaldırma Teorisi” Uygulamasında Sözleşmede Yer Alan Tahkim Şartının Konişmentoyu Devralan, Alacağı Temellük Eden ve Perdenin Arkasında Kalan Bakımından Geçerliliği Sorunu”, MHB, Y. 22, 2022, s. 773-789.
- TEKİNAY Selâhattin Sulhi / AKMAN Sermet / BURCUOĞLU Halûk / ALTOP Atillâ**, Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993.
- ULUOCAK Nihal**, “Milletlerarası Tahkim Şartının Alacağın Temliki ile İntikali – Fransız İçtihadı”, MHB, Y.19-20, 1999-2000, s. 991-1002.
- VON TUHR Andreas (çev. EDEGE Cevat)**, Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı C. 1-2, Olgaç Matbaası, Ankara, 1983.